

بازتاب جهانی انهدام پهپاد جاسوسی گلوبال هاوک آمریکایی بر فراز آبهای سرزمینی جمهوری اسلامی ایران

خسرو بوالحسنی^۱، علی اصغر بیک بیلندی^۲، اصغر اصغرزاده^۳، مرتضی پژوهان فر^۴

دریافت مقاله: ۱۴۰۱/۰۷/۱۴

پذیرش مقاله: ۱۴۰۱/۰۹/۰۷

چکیده

امروزه مرزهای سرزمینی در زمره یکی از مهمترین مسائل ملی و بین المللی به شمار می‌رود. پس بی‌راه نخواهد بود اگر دفاع از مرزهای ملی و سرزمینی را مهمترین وظیفه نیروهای نظامی هر کشوری بدانیم. از طرفی رهبر معظم انقلاب (مدظله العالی)، در جمع فرماندهان ارتش در تاریخ ۱۳۹۸/۰۱/۲۸ خاطر نشان کردند که نیروهای مسلح در جمهوری اسلامی، حصارهایی امن برای ملت بوده که در مقابل تهاجم دشمن سینه سپر و آن را منکوب و وادار به عقب نشینی می‌کنند. اساس این پژوهش نیز در پی تجاوز پهپاد جاسوسی گلوبال هاوک آمریکایی بر فراز آبهای سرزمینی جمهوری اسلامی ایران و انهدام آن ایجاد شد. لذا در این تحقیق ابتدا به تبیین اجزاء و با ایجاد منابع به جمع‌آوری اطلاعات پژوهش پرداختیم و در ادامه روش شناسی پژوهش بر مبنای پارادایم مورد بحث تبیین گردید، که ابعاد و ویژگی اسناد با کدگذاری باز مورد طبقه‌بندی و تفسیر، و سپس فرایند تجزیه و تحلیل داده‌های کیفی در قالب مکتب استراوس و کوربین (۱۹۹۴)، بر اساس کدگذاری محوری و گزینشی تحلیل و نتایج پژوهش بخش کیفی در شکل ارائه الگو منعکس شدند. در نهایت نرم افزار آماری SmartPLS برای مدل‌یابی معادلات ساختاری بکار گرفته شد و یافته‌های پژوهش نشان داد، بازتاب نظامی با ضریب مسیر ۰/۸۱۴، بازتاب سیاسی با ضریب مسیر ۰/۹۳۱، و بازتاب اجتماعی نیز با ضریب مسیر ۰/۸۸۰ توانستند بازتاب جهانی انهدام پهپاد جاسوسی گلوبال هاوک آمریکایی را تبیین نماید.

واژگان کلیدی: بازتاب جهانی، پهپاد، آبهای سرزمینی، آمریکا

^۱ دانشیار علوم دفاعی راهبردی دانشگاه عالی دفاع ملی (نویسنده مسئول) Bolhasani-1390@yahoo.com

^۲ استادیار مدیریت راهبردی دانشگاه عالی دفاع ملی

^۳ استادیار، دانشکده علوم اجتماعی، دانشگاه فرماندهی و ستاد آجا، تهران، ایران

^۴ کارشناس ارشد علوم اجتماعی، دانشگاه آزاد اسلامی

مقدمه

بر اساس فرمایشات مقام معظم رهبری^(مدظله العالی)، نیروهای مسلح در منطق اسلام و جمهوری اسلامی، حصارهایی امن برای ملت بوده که در زمان جنگ، در مقابل تهاجم دشمن با دانش، تجربه و فداکاری، سینه سپر و آن را منکوب و وادار به عقب نشینی می کنند و در زمان صلح نیز با کارآمدی و آمادگی کامل، مایه اطمینان و آرامش خاطر ملت هستند (فرمایشات مورخه ۹۸/۰۱/۲۸، در جمع فرماندهان ارتش). و در دیگر فرمایشات، آن حضرت اشاره داشتند که نیروهای مسلح باید با هوشیاری و مدیریت کارآمد، توانایی های خود را روز به روز ارتقاء دهند (فرمایشات مورخه ۹۷/۰۶/۱۰، در جمع کارکنان پدافند هوایی).

امروزه مرزهای سرزمینی در زمره یکی از مهمترین مسائل ملی و بین المللی به شمار می رود. از منظر فلسفه سیاسی مرزهای جغرافیایی یکی از چهار عنصر اصلی تشکیل دهنده دولت های مدرن می باشد. چراکه بدون وجود عنصر سرزمین و مرزهای ملی نمی توان دولت ملی مدرن را متصور شد. پس بی راه نخواهد بود اگر دفاع از مرزهای ملی و سرزمینی را مهمترین وظیفه نیروهای نظامی هر کشوری بدانیم (عالم، ۱۳۸۵، ۳۵).

تکنولوژی های جنگی آمریکا بخشی از راهبرد امنیت ملی آمریکا برای مقابله با تهدیدهای نامتقارن می باشد. در این راهبرد تأکید شده است که از تمامی امکانات فنی مستقر در زمین، دریا و فضا استفاده گردد. همچنین پیش بینی شده که موشک های دشمن هنگامی که در مراحل اولیه پرتاب هستند و هنوز به حالت بالستیک در نیامده اند، رهگیری شده و مورد هدف قرار گیرند. ایالات متحده معتقد است که توانایی موشکی ایران در بلندمدت می تواند آمریکا را تهدید کند. بنابراین ایجاد سپر دفاع موشکی، پیرامون جمهوری اسلامی ایران ضروری است. در دوران بوش تلاش شد که این سپر در اروپا ایجاد شود که با مخالفت های روسیه مواجه گردید. با روی کار آمدن اوباما نیز همزمان با استقرار این سپر در ترکیه، تلاش هایی برای افزایش توان دفاع هوایی کشورهای حوزه خلیج فارس انجام شد (قربانی، ۱۳۹۱، ۲).

ایالات متحده آمریکا با توجه به اهمیت ژئواستراتژیک و ژئواکونومیک منطقه خاورمیانه و خلیج فارس، تلاش جدی جهت حضور و تأمین منافع خود در این منطقه نموده است. در دهه ۱۹۷۰ آمریکا تلاش کرد با اتخاذ سیاست دو ستونی نیکسون با ژاندارمی ایران و همراهی عربستان، امنیت و ثبات منطقه ای را حفظ نماید. پس از وقوع انقلاب اسلامی در ایران و تغییر یکی از پایه های

سیاست آمریکا، سیاست مهار ایران از طریق حمایت از صدام به همراه تقویت و حضور مستقیم نظامی در خلیج فارس و خاورمیانه در دستور کار این کشور قرار گرفت. در طول این سال‌ها خاورمیانه به دلایل متعدد بخشی مهم از محیط امنیتی آمریکا محسوب شده است. وقوع انقلاب‌ها و جنبش‌های مردمی در جهان عرب از سال ۲۰۱۱ در کشورهای عربی اقتدارگرا به عنوان متحدان استراتژیک واشینگتن، آمریکا را با شرایط و تغییرات جدیدی در خاورمیانه مواجه ساخت و رهبران آمریکا را وادار به اتخاذ رویکردهای متفاوت در قبال این دگرگونی‌ها کرد تا با همراهی این تحولات، آن را مدیریت کرده و از این طریق مانع به خطر افتادن منافع بلندمدت آمریکا در خاورمیانه شوند (قیاسوندی و ترکاشوند، ۱۳۹۶، ۱۷۱).

در طی دو دهه اخیر نیز وارد عصری شده‌ایم که قدرت‌های بزرگ از دریچه اقتصاد انرژی به معادلات جهانی می‌نگرند. متأثر از هژمونی گفتمان ژئواکونومی در عرصه مناسبات جهانی، شاهد اهمیت روزافزون تنگه ژئواستراتژیک هرمز به عنوان یکی از گذرگاه‌های انتقال انرژی در معادلات سیاسی-اقتصادی جهان هستیم، و این تنگه بیش از گذشته مورد توجه کشورهای تولیدکننده و مصرف‌کننده نفت قرار گرفته است. در این راستا بر اساس ارزیابی نظریه پردازان ژئوپلیتیک هرگونه اعمال تهدید لفظی و برپایی جنگی هر چند محدود در تنگه هرمز، پیامدها خطرناکی برای آینده امنیت انرژی و به تبع آن منافع کشورهای تولیدکننده و مصرف‌کننده انرژی نظیر ایالات متحده در پی خواهد داشت (کاتلین^۱، ۲۰۰۸، ۸۴).

بنابراین، از یک سو تردیدی وجود ندارد که نفت در رونق اقتصاد جهانی، نقش حیاتی دارد و از سوی دیگر بخش قابل توجهی از منابع نفتی در مناطقی از جهان قرار گرفته است که از لحاظ سیاسی وضع بسیار بی ثباتی دارند. از این رو مهمترین معامی که قدرت‌های بزرگ جهانی به ویژه آمریکا در آینده نزدیک با آن مواجه‌اند این است که چگونه از جریان پایدار نفت مطمئن گردند. چرا که از نقطه نظر آمریکا، از یک طرف، همواره مخاطراتی نظیر بی ثباتی سیاسی در منطقه خلیج فارس، وجود تروریسم، بحرانهای زیست محیطی، رقابت‌های هسته‌ای، گسترش گرایش‌های اسلامی و استفاده سیاسی از نفت، ثبات و امنیت تنگه هرمز را تحت تأثیر قرار خواهد داد؛ از طرف دیگر بینش حاکم بر دولت آمریکا با محوریت این ایده است که ایالات متحده برای کنترل موازنه قدرت در نظام بین الملل باید قادر به اعمال قدرت نظامی در منطقه تنگه هرمز به منظور به دست آوردن

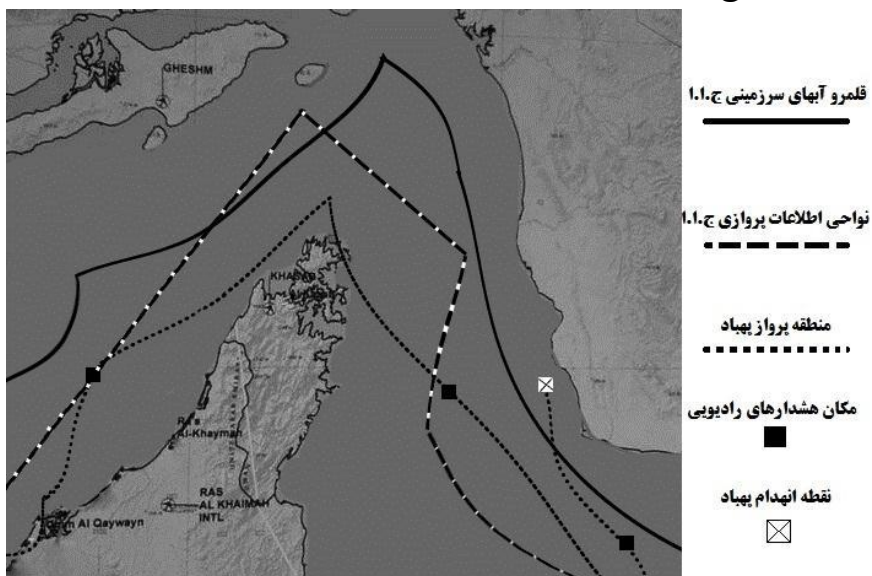
^۱. Caitlin

منابع کلیدی ثروت جهان به ویژه نفت منطقه خلیج فارس باشد (اشرف نظری و قنبری، ۱۳۹۳، ۱۱۲).

لذا آمریکا بارها در منطقه غرب آسیا مخصوصاً در منطقه جنوب ایران دست به تجاوز و شیطنت های زیادی مانند حمله به افغانستان، تجزیه عراق، جنگ نیابتی در سوریه و یمن، و تشکیل ائتلاف به بهانه مبارزه با تروریسم زده است؛ ولی این تجاوزها تنها با قصد تجزیه سوریه و عراق بعد از واقعه ۱۱ سپتامبر بوده است. این کشور همچنین بارها به دلایل واهی به خاک و آب های سرزمینی جمهوری اسلامی ایران تجاوز کرده است (واعظی، ۱۳۸۹، ۱۱).

در ادامه این تجاوزها، بامداد پنجشنبه ۳۰ خرداد سال ۱۳۹۸ یک فروند پهپاد جاسوسی آمریکا که ساعت ۰۴:۰۰ دقیقه بامداد از پایگاه الظفره در نزدیکی ابوظبی امارات به پرواز درآمده بود، بعد از طی مسافت طولانی قریب ساعت ۰۴:۰۰ بامداد وارد آب های سرزمینی جمهوری اسلامی ایران شده و توسط پدافند نیروی هوافضای نیروهای مسلح کشورمان در منطقه کوه مبارک مورد اصابت قرار گرفت و سرنگون گردید (خبرگزاری باشگاه خبرنگاران، ۱۳۹۸/۰۳/۳۰).

در زیر نقشه تجاوز این پهپاد به آب های سرزمینی که توسط محمد جواد ظریف (۱۳۹۸/۰۴/۰۱)، در صفحه توئیتر تشریح گردیده، مشاهده می گردد:

شکل ۱: منطقه انهدام پهپاد گلوبال هاوک (گزارش وزارت امور خارجه ج.ا.ا در توئیتر در تاریخ: ۱۳۹۸/۰۴/۰۱)

تجاوزهای آمریکا به مرزهای سرزمینی ایران قبل از دوران دفاع مقدس و جنگ تحمیلی آغاز شد. آنها ابتدا شکست سنگین در طبرستان را تجربه کردند. این کشور با وارد کردن ناوهای نظامی خود و اسکورت کشتی‌های تجاری و نفتکش‌های عراق حتی با تعویض پرچم این کشتی‌ها و قرار دادن پرچم خود بر فراز این کشتی‌ها؛ جنگ نیابتی را رها و وارد جنگ مستقیم با ایران شد. عراق در سال ۱۳۶۳ با دستور حامیان غربی و منطقه‌ای خود به سمت نفتکش‌های ایران یورش برد و همه آنها را مورد هدف قرار داد (حجار، ۱۳۹۱، ۲۱).

جمهوری اسلامی ایران خط مشیی جز دفاع از حریم خود ندارد و این موضوع را بارها و بارها با اعمال خود نشان داده است. آمریکایی‌ها تاریخ را فراموش می‌کنند؛ پس محکوم به تکرار آن هستند. آمریکایی‌ها باید خط مشی سیاسی خود را تغییر دهند؛ در غیر این صورت هیچ جایی در دیپلماسی ایران ندارند. شاید بتوان اصلی‌ترین دلیل تجاوزهای آمریکایی‌ها به مرزهای کشور را ضعیف جلوه دادن نیروهای امنیتی کشور به خصوص سپاه پاسداران انقلاب اسلامی نزد مردم دانست، غافل از اینکه نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران، پشتیبانی و حمایت ملت ایران را همواره در تمامی دوران به همراه داشته و این نهاد برخاسته از متن مردم است و قطعاً یکی از دلایل توفیقات نیروهای مسلح کشور ایران همین حمایت و پشتیبانی مردمی است (دادوند و سلطانی نژاد، ۱۳۹۷، ۷۴-۷۵).

اساس این پژوهش طی تجاوز پهپاد جاسوسی گلوبال هاوک آمریکایی بر فراز آبهای سرزمینی جمهوری اسلامی ایران و عکس‌العمل سریع، مناسب و قاطع در انهدام آن از سوی نیروی هوا فضای جمهوری اسلامی ایران شکل گرفت و بدون شک این تحقیق تأثیر بسزایی در انعکاس حقایق در انهدام این پهپاد خواهد داشت.

لذا هدف این مقاله «ارائه بازتاب جهانی انهدام پهپاد جاسوسی گلوبال هاوک آمریکایی بر فراز آب‌های سرزمینی جمهوری اسلامی ایران» بوده و به دنبال پاسخ به این سؤال اصلی است که: «بازتاب جهانی انهدام پهپاد جاسوسی گلوبال هاوک آمریکایی بر فراز آبهای سرزمینی جمهوری اسلامی ایران در چه ابعادی می‌باشد؟»

مبانی نظری

- پیشینه شناسی:

اشرف نظری و قنبری (۱۳۹۳)، در تحقیقی با عنوان "تنگه هرمز و امنیت انرژی در منطقه خلیج فارس؛ بازشناسی اهداف ژئواستراتژیک آمریکا" به این نتیجه رسیدند که آمریکا در خلیج فارس و تنگه هرمز سه راهبرد کلی و مکمل هم را دنبال می‌کند؛ یکی تأمین نیازهای داخلی به جهت افزایش مصرف انرژی؛ دوم تداوم هژمونی خود در سطح جهانی و منطقه‌ای و در نهایت در تنگنا قرار دادن ایران به منظور پایین آوردن جایگاه ژئوپلیتیک و ژئوکالچر (متأثر از بروز بیداری اسلامی و نقش رو به گسترش ایران در منطقه) در منطقه را دنبال می‌کند.

حبیبی (۱۳۹۶)، در تحقیقی با عنوان "ارائه مدل اثربخش بکارگیری بهینه پهپاد در توانمندسازی عملیات آینده سازمان‌های دفاعی"، خاطر نشان نمود که در آینده پهپادها در بسیاری از مأموریت‌هایی که در حال حاضر توسط هواپیماهای سرنشین دار انجام می‌گیرد شرکت خواهند کرد. این مأموریت‌ها می‌توانند شامل اجرای صحیح حملات دقیق دوربرد؛ پشتیبانی نزدیک هوایی؛ جنگ اطلاعاتی و جنگ‌های شهری باشند. لذا توجه جدی به الزامات عملیاتی دشمن در حوزه پهپاد، شیوه نفوذ پهپادهای پنهان کار در کنار مسیرهای احتمالی نفوذ پهپادهای بیگانه از اقدامات اساسی برای تهدیدشناسی در حوزه پهپادها به شمار می‌رود. لذا برای درک تهدیدات پهپادی شناخت قابلیت‌های عملیاتی پهپادی به خصوص اولویت ویژه دارد (حبیبی، ۱۳۹۶، ۴۱-۴۲).

کاتلین (۲۰۰۸)، در مقاله‌ای با عنوان "ایران تهدیدی در تنگه هرمز" تأکید بر این داشته که تقریباً ۹۰ درصد از کل نفت خلیج فارس منطقه را به تانکراهایی واگذار می‌شود که باید از تنگه هرمز در مقابل سواحل ایران عبور کنند و بسته شدن طولانی مدت این تنگه باعث می‌شود تقریباً یک چهارم از نفت و روغن جهان از بازار خارج شود و باعث شوک عرضه‌ای شود که از روزهای شکوه اوپک دیده نشده است. حتی اگر این تنگه بسته نشده باشد، پیاده سازی نظامی در این منطقه می‌تواند باعث شود تا قیمت‌ها در انتظار پیش بینی اختلال در عرضه افزایش یابد و همچنان بالا بماند تا زمانی که بازارها اطمینان حاصل کنند که تجارت دوباره احیا شده است.

الهایی و کاظم نسب (۱۳۹۶)، در تحقیقی با عنوان "انقلاب اسلامی ایران؛ واژگونی سیاست‌های آمریکا در خلیج فارس" یکی از بزرگترین نتایج و پیامدهای بارز پیروزی انقلاب اسلامی در ایران را فروپاشی یکی از هم پیمانهای مقتدر ایالات متحده آمریکا در منطقه خاورمیانه شناخته و ایالات

متحده آمریکا با از دست دادن ایران، سیاستهای جدیدی در منطقه اتخاذ کرد که خلاء پدید آمده را پر کند. در نهایت ظهور انقلاب اسلامی در ایران موجب تغییرات جدی و عمیقی در مناسبات سیاسی و اقتصادی منطقه شده و آمریکا را مجبور به تغییر خط مشی سیاسی خود در مقابله با وضع موجود کرده است.

میرزائی تبار (۱۳۹۳)، در تحقیقی با عنوان "تنگه هرمز و نقش استراتژیک آن در گذر تاریخ" اظهار داشته که در هر یک از دوره‌های تاریخی روند تحولات در تنگه هرمز از ویژگی‌های خاصی برخوردار بوده و هر کدام از بازیگران منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای در راستای اهداف و اندیشه‌های استراتژیک خود، برای تسلط بر آن تلاش کرده‌اند. نتایج پژوهش وی نشان می‌دهد که تنگه هرمز، طی دوره‌های باستان و دوره اسلامی، همواره کانون رقابت حکومت‌های مختلف برای دستیابی و بهره‌گیری از ارزش‌های مختلف آن بوده و در عصر حاضر نیز نقش و اهمیت استراتژیک این تنگه، در مناسبات جهانی بیش از پیش نمایان و قابل توجه است.

– مفهوم شناسی:

بازتاب جهانی خبر

بازتاب جهانی در اثر یک اقدام مهم، غیر منتظره و خیره کننده در سطح جهان اتفاق می‌افتد که مردم و جهان به آن واکنش نشان داده و در استراتژی تصمیم‌گیری دولت‌ها می‌تواند مؤثر واقع شود.

پهپاد

پرند همدایت‌پذیر از دور یا به اختصار پهپاد که به آن هواپیمای بدون سرنشین نیز می‌گویند، نوعی هواگرد همدایت‌پذیر از راه دور بی‌خلبان است. بیشترین سرمایه‌گذاری در جهان در زمینه ساخت و تجهیز پهپادها را وزارت دفاع ایالات متحده آمریکا انجام داده است (ساکسینا^۱، ۲۰۱۳، ۶).

آب‌های سرزمینی

آب‌های سرزمینی یا دریای سرزمینی به حاشیه‌ای از دریا که مجاور ساحل است گفته می‌شود. این قسمت از دریا به همراه فضای بالا، بستر دریا و زیر بستر آن تحت حاکمیت کشور ساحلی قرار دارد. به آب‌های آن سوی آب‌های سرزمینی معمولاً آب‌های بین‌المللی گفته می‌شود (ماده یک و دو کنوانسیون ۱۹۵۸ ژنو).

^۱. Saxena

محدوده دریای سرزمینی بر اساس کنوانسیون ۱۹۸۲ حقوق دریاها حداکثر دوازده مایل دریایی (هر مایل دریایی حدود ۱۸۵۲ متر است) از خط مبدأ دریا است. خط مبدأ پائین ترین حد جزر دریا است. قاعده تعیین حداکثر دوازده مایل به عنوان دریای سرزمینی در حال حاضر به عنوان قاعده حقوق بین الملل عرفی پذیرفته شده است (ربکا والاس، ۲۰۰۱).

برخی منابع اصطلاح آب های سرزمینی را به آب های داخلی مانند دریاچه های و رودخانه های داخلی نیز گسترش داده اند. در مفهومی موسع تر و غیررسمی اصطلاح آب های سرزمینی به تمام آب هایی اشاره دارد که دولت ساحلی حقوقی بر آن ها دارد؛ مانند منطقه انحصاری اقتصادی، منطقه مجاور و فلات قاره (قانون آبهای بین المللی، ۲۰۰۹).

آمریکا

ایالات متحده آمریکا یک جمهوری فدرال متشکل از ۵۰ ایالت، یک منطقه فدرال، پنج سرزمین خودمختار و مجموعه ای از جزایر پراکنده است که مجموعاً دارای مساحتی معادل ۸/۹ میلیون کیلومتر مربع (۸/۳ میلیون مایل مربع) و جمعیتی برابر ۳۲۵ میلیون نفر می باشد. پایتخت آمریکا واشینگتن دی.سی و پرجمعیت ترین شهر آن نیویورک می باشد.

ایالات متحده از اعضاء بنیان گذار سازمان ملل متحد، صندوق بین المللی پول، بانک جهانی، سازمان کشورهای آمریکایی و تعدادی دیگر از سازمان های بین المللی است. ایالات متحده کشوری فوق پیشرفته بر پایه تولید ناخالص داخلی و دومین کشور دنیا می باشد. ایالات متحده دارای بیشترین سهم ثروت جهانی در بین کشورهای دنیاست. آمریکا از لحاظ چندین شاخص اجتماعی-اقتصادی مثل دستمزد متوسط، شاخص توسعه انسانی سرانه تولید ناخالص داخلی و سوددهی سرانه جزء رتبه های بالا در میان کشورهای جهان به شمار می رود. ایالات متحده دارای نیروی مسلح با تجهیزات مدرن و قدرتمند بوده و بودجه و هزینه کرد نظامی آمریکا، بیش از یک سوم کل بودجه نظامی دنیا است (کابل دانیل^۱، ۲۰۱۸).

عملیات های ایدایی و تجاوزات محدود آمریکا به آبهای سرزمینی

تنگه هرمز بدلیل وابستگی مستقیم و غیرمستقیم کشورهای حاشیه خلیج فارس و سایر کشورهای جهان (در تجارت و ترانزیت کالا و انرژی) و همچنین اهمیت و نقش ارتباطی، نظامی و سیاسی آن در دوره های تاریخی، دارای اهمیت و نقش ژئوپلیتیکی و استراتژیکی است. با توجه به جایگاه

^۱. Cebul Daniel

و اهمیت این تنگه بین المللی در روند تحولات جهانی و همچنین نقش و کارکردهای آن در ابعاد اقتصادی، سیاسی، نظامی و ارتباطی، تاریخچه تحولات تنگه هرمز و موقعیت ژئوپلیتیکی و استراتژیکی آن را می‌توان مورد بحث قرار داد (میرزائی تبار، ۱۳۹۳، ۱).

آمریکا نیز به منظور پیشبرد سیاست‌های خصمانه خود علیه جمهوری اسلامی ایران و تکیه بر مکانیزم فشار همه جانبه نظامی، سیاسی و اجتماعی در قالب کمیته اقدام علیه جمهوری اسلامی ایران و ترکیب تهدیدات داخلی با تهدیدات و فشارهای خارجی با طرح بهانه‌هایی از جمله فعالیت‌های دریایی ایران در انسداد تنگه هرمز، ایجاد ناامنی در امر کشتیرانی و اختلال در مسیر انتقال کالا و انرژی در خلیج فارس و دریای عمان، یک درگیری ناخواسته دریایی در آب‌های جنوب و یا به بهانه ادعای امارات نسبت به جزایر سه گانه، اقدام به عملیات ایذایی نیمه گسترده هوایی، دریایی و آبی خاکی در نزدیکی سواحل جمهوری اسلامی ایران و اشتغال جزایر سه گانه جهت تسلط بر تنگه هرمز می‌نماید. آمریکا بدین منظور با تشکیل ائتلاف نظامی در منطقه، متشکل از برخی کشورهای غربی و مرتجع عرب، به ویژه عربستان سعودی و امارات، تهاجم نیمه گسترده‌ای را با استفاده قدرت هوایی و موشکی، توأم با عملیات دریایی، آب، خاکی و عملیات ویژه زمینی، علیه مراکز نظامی و غیر نظامی به ویژه سایت‌ها و سکوها موشکی، پدافند هوایی، مراکز تجمع اسلامی، تاسیسات هسته‌ای و در مناطق ساحلی ایران، به ویژه جزیره خارک، انجام خواهد داد. مهار یا توسعه این سناریو بستگی به عکس العمل و نحوه پاسخ جمهوری اسلامی ایران دارد (واعظی، ۱۳۸۹، ۱۵). و البته انهدام پهپاد جاسوسی امریکایی گلوبال هاوک در منطقه سرزمینی جمهوری اسلامی ایران یک اقدام به موقع و مناسب در برابر مهار این سناریو بود.

تهدید شناسی در حوزه پهپاد

گسترش روزافزون پهپادهای جاسوسی و تهاجمی بدون سرنشن توسط کشورهای فرا منطقه‌ای که دامنه تهدیدات را علیه منافع ملی جمهوری اسلامی ایران وسیع‌تر نموده‌اند، ایجاب می‌کند که حوزه‌های اثرگذار و تهدید کننده در این خصوص به طور جدی برای مقابله با آنها بازبینی شود تا راهکارهای اجرایی و عملیاتی برای آن اندیشیده شود. هواپیماهای بدون سرنشین (پهپادها) در عملیات تهاجمی همانند بمباران هوایی، حمله موشکی، پرتاب راکت و عملیات انتحاری از سوی نیروهای فرمانطقه‌ای در کنار اقدامات شناسایی و جنگ الکترونیک با داشتن فناوری فرامین کنترل حساس، تجهیزات و تسلیحات هوایی می‌توانند منشأ تهدیدات جدی تلقی گردند. در آینده، پهپادها در بسیاری از مأموریت‌هایی که در حال حاضر توسط هواپیماهای سرنشین دار انجام می-

گیرد شرکت خواهند کرد. این مأموریت‌ها می‌توانند شامل اجرای صحیح حملات دقیق دوربرد، پشتیبانی نزدیک هوایی؛ جنگ اطلاعاتی و جنگ‌های شهری باشند (حبیبی، ۱۳۹۳). توجه جدی به الزامات عملیاتی دشمن در حوزه پهپاد، شیوه نفوذ پهپادهای پنهان کار در کنار مسیرهای احتمالی نفوذ پهپادهای بیگانه از اقدامات اساسی برای تهدیدشناسی در حوزه پهپادها به شمار می‌رود (حبیبی، ۱۳۹۶، ۴۱-۴۲).

در زیر به نمونه پهپادهای شکار شده آمریکایی توسط نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران به استناد پایگاه‌های خبری اشاره می‌نماییم که نمونه‌هایی از عملیات‌های ایذایی و تجاوزات محدود شناسایی شده آمریکا به خاک سرزمینی ایران را به شرح زیر نمایان می‌سازد:

- تجاوز هواپیماهای گشت آمریکایی بر فراز آب‌های سرزمینی جمهوری اسلامی ایران در تاریخ‌های ۱۳۸۵/۰۴/۰۳ و ۱۳۸۵/۰۳/۳۱.
- در تاریخ ۱۳۹۰/۰۹/۱۳ نیروی مسلح جمهوری اسلامی ایران در اقدامی بزرگ یک فروند پهپاد پیشرفته آرکیو ۱۷۰ متعلق به ارتش آمریکا را به زمین می‌نشانند که به خبر اول تمام رسانه‌های جهان تبدیل شد.
- در ادامه این تجاوزها، بامداد پنجشنبه ۳۰ خرداد سال ۱۳۹۸ یک فروند پهپاد جاسوسی آمریکا قریب ساعت ۰۴:۰۰ بامداد وارد آب‌های سرزمینی جمهوری اسلامی ایران شده و توسط پدافند نیروی هوافضای نیروهای مسلح کشورمان در منطقه کوه مبارک مورد اصابت قرار گرفت و سرنگون گردید.

انهدام و شکار پهپادهای آمریکایی توسط جمهوری اسلامی ایران

یکی از بخش‌های نظامی جمهوری اسلامی ایران که باعث وحشت کشورهای هم‌چون آمریکا و متحدان منطقه‌ای آن شده است قدرت بازدارندگی نیروی هوافضا می‌باشد که طی سال‌های اخیر ضربه‌های پنهان و آشکاری به تروریست‌های آمریکایی که در منطقه حضور دارند وارد نموده است (آقایان‌مقدم، ۱۳۹۳، ۴۲). سرنگونی پهپاد گلوبال هاوک جدیدترین واکنش نیروی پدافند هوایی کشورمان به دست‌درازی‌های نیروهای آمریکایی به مرزهای کشورمان می‌باشد که باعث شکه شدن جهانیان به دلیل دست یافتن دانش شناسایی پهپادهای پیشرفته آمریکایی و منهدم کردن آن توسط سیستم‌های بومی دفاعی کشورمان می‌باشد.

ویژگی و مأموریت پهپاد جاسوسی گلوبال هاوک آمریکایی

پهپاد گلوبال هاوک محصول شرکت نورثروپ-گرومن آمریکا با نام اختصاری RQ-4 است که به منظور اجرای عملیات‌های جاسوسی و شناسایی توسط نیروی هوایی و دریایی ایالات متحده آمریکا به کار گرفته می‌شود.

برد عملیاتی این پهپاد حدود ۲۲ هزار کیلومتر است و قادر به اجرای مأموریت در تمام شرایط آب و هوایی خواهد بود. بر اساس اطلاعات منتشر شده توسط شرکت سازنده گلوبال هاوک از جمله ویژگی‌های بارز این پهپاد، مداومت پروازی زیاد (بیش از ۳۲ ساعت بدون سوختگیری) در ارتفاع پروازی زیاد (۶۰ هزارپا معادل با ۱۸ کیلومتر از سطح زمین) برای انجام مأموریت اصلی خود یعنی تصویربرداری و نقشه‌برداری آنلاین مناطق وسیع به وسیله دوربین‌ها و سنسورهای مختلف است به طوری که قادر است محوطه‌ای به مساحت ۱۰۰ هزار کیلومتر مربع را در یک روز اسکن و نقشه برداری کند و اطلاعات خود را با استفاده از تجهیزات ارتباطی با سرعت ۵۰ مگابایت بر ثانیه ارسال کند. بیشترین وزن این پهپاد در هنگام برخاستن، کمی بیشتر از ۱۴.۵ تن است که می‌تواند محموله‌هایی تا وزن ۱۳۶۰ کیلوگرم را با خود حمل کند.

بدنه این پهپاد از جنس آلومینیوم است و طراحی بدنه آن نیز به گونه‌ای طراحی شده تا از سطح مقطع راداری آن کاسته شود. از سویی این پهپاد مجهز به سیستم گرمایش سوخت است که به پرواز آن در ارتفاع بالا کمک خواهد کرد.

گلوبال هاوک را می‌توان از جمله تسلیحات گران قیمت ارتش آمریکا برشمرد چراکه قیمت هر فروند از این پهپاد با احتساب هزینه‌های عملیاتی و نگهداری آن، به بیش از ۲۲۰ میلیون دلار می‌رسد و از این حیث یکی از گران‌ترین پهپادهای آمریکایی محسوب می‌شود و امروزه با رشد تکنولوژی، این پهپاد مأموریت عملیات‌های شنود مخابراتی، رمزگذاری مکالمات مخابراتی، کنترل مرزها، تحقیقات هواشناسی و جغرافیایی، ایجاد پارازیت در مکالمات مخابراتی و بی‌سیم و چندین و چند مأموریت دیگر را نیز به‌عهده دارند (دانشنامه آزاد ویکی‌پدیا، RQ-Global H). (awk)

بازتاب انهدام پهپاد گلوبال هاوک

سرنگونی پهپاد جاسوسی گلوبال هاوک آمریکا در سواحل هرمزگان توسط پدافند هوایی نیروی هوافضای جمهوری اسلامی ایران تاکنون بازتاب گسترده‌ای در رسانه‌های جهان داشته است.

هدف قراردادادن پهپاد RQ-4 که به نوشته تایم، ۲۰۰ میلیون دلار قیمت داشته است، دولت ایالات متحده را بین بد و بدتر قرار داد و دست آخر ترامپ را مجبور کرد برای فرافکنی از افتضاح نظامی، سیاسی، اجتماعی و امنیتی دولت آمریکا حرف از بخشیدن ایران به دلیل تلفات بالای حمله آمریکا به کشور جمهوری اسلامی ایران به میان بیاورد!

از آنجا که دروغگو کم حافظه می شود، ترامپ فراموش کرده بود که دولتس سپاه پاسداران انقلاب اسلامی را در فهرست سازمان های تروریستی قرار داده بود، بنابراین حمله به کسانی که از سوی او «تروریست» نامیده شده اند، آن هم بعد از هدف قرار گرفتن پهپاد آمریکایی و حملات مکرر به نفتکش ها نزدیک تنگه هرمز که پمپئو به ایران نسبت داده است، نباید چندان موجب عذاب وجدان شود (خبرگزاری مشرق، ۱۳۹۸/۳/۳۱).

حال به نمونه هایی از مصاحبه صورت گرفته، گزارش های شبکه های جهانی و نظرات کاربران توئیتر از انهدام پهپاد گلوبال هاوک آمریکایی که در صدر خبرهای جهانی قرار گرفت می پردازیم:

- نظر کاربر توئیتر: از دیروز تا حالا مرگ بر امریکا گفتیم، هم پهپاد جاسوسی امریکا رو زدیم تا ترامپ بفهمه اینجا تو خاورمیانه کت تن کیه و تو خاورمیانه رجز خونی نکنه.
- نظر کاربر توئیتر: این پهپاد عظیم نوین ترین تکنولوژی ایالات متحده آمریکاست. زیاد گول مانورهای سینمایی شونو نخورید.
- نظر کاربر توئیتر: انتشار خبر انهدام پهپاد جاسوسی گلوبال هاوک آمریکایی که به حریم سرزمینی ایران تجاوز کرده بود توسط پدافند نیروی هوافضای سپاه پاسداران انقلاب اسلامی بازتاب گستردهای در رسانه های داخلی و خارجی داشت؛ تا حدی که این خبر تیتیر یک بسیاری از رسانه های جهان را به خود اختصاص داد.
- محمدجواد ظریف: در ساعت ۰۰:۱۴ پهپاد ایالات متحده از امارات متحده عربی به حالت مخفی بلند شده و حریم هوایی ایران را نقض کرد که در ساعت ۰۴:۴۵ در نزدیکی کوه مبارک آماج مورد هدف قرار داده شد. ما قطعات پهپاد نظامی ایالات متحده را در آبهای سرزمینی خودمان (جایی که به آن شلیک کردیم) جمع آوری کردیم. هدف قرار دادن پهپاد گلوبال هاوک، تنها از این منظر اتفاق تازه های است که اکنون ایران مهمترین پهپاد دارای بلندترین برد را در حریم هوایی خود ساقط کرده و توان پهپادی آمریکا را جدی به چالش کشیده است.

- **قالیباف:** قدام به موقع در سرنگونی پهپاد آمریکایی که به حریم جمهوری اسلامی ایران تجاوز کرده بود، دنیا را متحیر کرد. به گفته قدرت‌های بزرگ دنیا پهپاد آمریکایی با تکنولوژی‌های امروزی قابل ردیابی نبود، اما توسط سپاه سرنگون شد. قدرت‌های بزرگ دنیا همچنین اعلام کرده‌اند که این پهپاد به دلیل تکنولوژی علاوه بر اینکه قابل ردیابی نبود، قابل سرنگونی نیز نبود، اما ایران ثابت کرد با اقتدار و عظمت این ملت می‌توان هم پهپاد آمریکایی را ردیابی و هم سرنگون کرد و این افتخار نظامی ایران توسط نسل جوان صورت گرفت. در ادامه قالیباف افزود: ایران هرگز دنبال جنگ و جنگجویی نبوده و جنگ را یک روش عاقلانه نمی‌داند، اما به کسانی که بخواهند به خاک این سرزمین تجاوز کنند، لحظه‌ای رحم نخواهد کرد. قدرت ایران برتر از قدرت همه کشورهاست، سرنگونی پهپاد ثابت کرد به جای چشم دوختن به خارج باید به مردم و نیروی جوان کشور اعتماد کرد، همانطور که دنیا نیز نتیجه اعتماد به جوان ایرانی را در ردیابی و سرنگونی پهپاد آمریکایی به نظاره نشست.
- پایگاه العهد لبنان نوشت: سپاه پاسداران ایران پهپاد جاسوسی که به حریم هوایی جمهوری اسلامی ایران در سواحل استان هرمزگان وارد شده بود را سرنگون کرد.
- اسپوتنیک عرب: سپاه پاسداران ایران از سرنگونی یک پهپاد جاسوسی آمریکا که وارد حریم هوایی ایران شده بود، خبر داده است. این خبرگزاری افزود: وزارت دفاع آمریکا روز چهارشنبه گفته بود که جدیدترین عملیات استقرار هزار نیروی آمریکایی در خاورمیانه شامل موشک‌های پاتریوت، پهپاد و هواپیماهای شناسایی هم می‌شود.
- روسیالیوم: سپاه پاسداران انقلاب اسلامی ایران اعلام کرده است که یک پهپاد جاسوسی آمریکا را بامداد امروز در استان هرمزگان واقع در جنوب این کشور سرنگون کرده است.
- این خبرگزاری افزود: با این حال سخنگوی پنتاگون گفته است که آمریکا برای جنگ با ایران تلاش نمی‌کند اما ما آمده‌ایم از نیروها و منافع آمریکا در منطقه دفاع کنیم.
- اسکای نیوز عربی وابسته به امارات متحده عربی هم در این باره نوشت: ایران ادعا کرده است که یک هواپیمای جاسوسی آمریکا را در منطقه هرمزگان سرنگون کرده است اما آمریکا تکذیب می‌کند.
- پایگاه النشیره لبنان هم تیتراژ زد: سپاه پاسداران ایران، پهپاد جاسوسی آمریکایی را پس از ورود به حریم هوایی ایران سرنگون کرد.

• القدس العربی اعلام کرد: ایران از سرنگونی یک پهپاد آمریکایی بر فراز اراضی خود خبر داده است و واشنگتن تکذیب کرده است. سپاه پاسداران با اعلام کرده که سرنگونی این پهپاد با آتش پدافند هوایی نیروی هوافضای سپاه پاسداران ایران در استان هرمزگان صورت گرفته شده است.

حال با توجه به بازتاب انتشار خبر انهدام پهپاد گلوبال هاوک در صدر خبرهای جهان با نمایش بالاترین سطح تکنولوژی‌های نظامی روز دنیا در نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران در زمینه های موشکی و پرنده های بدون سرنشین در برابر فناوری های قدرتمند کشور آمریکا و کشف اقدامات پنهانی آمریکا در منطقه و نقض حریم هوایی و اثبات آن بر جهانیان، می‌توان به وضاحت و رسوایی نظامی و سیاسی اجتماعی دولت آمریکا با سرنگونی پهپادشان توسط نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران پی برد.

روش‌شناسی تحقیق

در نهایت بر مبنای پارادایم مورد بحث، روش‌شناسی پژوهش مورد ارزیابی و تبیین قرار گرفت. لذا در ابتدا ویژگی و ابعاد ویژگی اسناد و اخبار و مصاحبه‌های انهدام پهپاد جاسوسی گلوبال هاوک آمریکایی بر فراز آبهای سرزمینی جمهوری اسلامی ایران در نقش متغیرهای جمعیت شناختی از کد گذاری باز مورد طبقه‌بندی و تفسیر قرار گرفت و سپس فرایند تجزیه و تحلیل داده‌های کیفی در قالب مکتب سیستماتیک استراوس و کوربین^۱ (۱۹۹۴)، بر اساس کد گذاری باز، محوری و گزینشی انجام و نتایج نهایی پژوهش به صورت ارائه فرضیات منعکس شد. همچنین نتایج پژوهش بر اساس بازبینی تشخیص روایی و پایایی پژوهش کیفی کرسول (۲۰۱۴)، بررسی گردید.

روش نمونه‌گیری بخش کیفی پژوهش حاضر به صورت هدفمند و اطلاعات محور است. یعنی بر اساس هدف تحقیق و نیز مدارکی که غنی‌ترین اطلاعات را می‌تواند به صورت غیراحتمالی و بر اساس اهداف پژوهش از اسناد، مصاحبه و ... به ما بدهند، استفاده نمودیم. لذا بر اساس نظریه تطبیق مستمر هر یک از اسناد و مدارک به صورت غیراحتمالی انتخاب شدند و طی همان روز مورد تجزیه و تحلیل و کدگذاری قرار گرفتند. حجم نمونه بر اساس نظریه ولکاک^۲ (۲۰۰۶)،

1. Strauss and Corbin

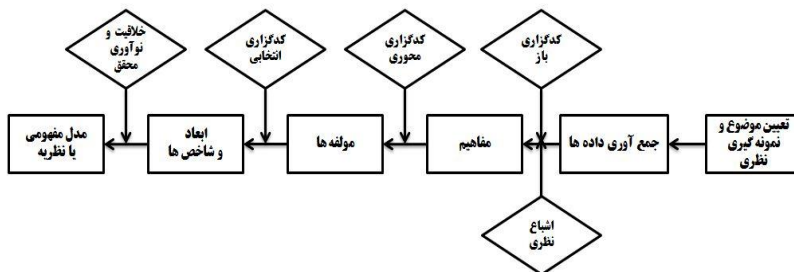
2. Woolcock

مقدار مشخصی ندارد، لذا این کدگذاری‌ها تا جایی ادامه پیدا نمود که دیگر گزاره جدیدی برای دسته‌بندی در مقولات یافت نشد. و به نقل از گلیسر، ما به نقطه اشباع نظری رسیدیم. اشباع نظری نقطه‌ای است که، مقوله‌های ما که از گزاره‌های نظری تشکیل شده‌اند به اشباع نظری می‌رسند. یعنی دیگر اطلاعات یا گزاره جدیدی ایجاد نمی‌شود تا بتوان آن را در گزاره یا مقوله‌ای قرار داد.

اما جامعه آماری بخش کمی این پژوهش، کارکنان یک واحد علمی- نظامی در سال ۱۳۹۸ بودند و نمونه آماری شامل ۱۲۷ نفر از اساتید، پژوهشگران و صاحب‌نظران این حوزه بودند که نمونه‌گیری با استفاده از فرمول کوکران و به روش تصادفی طبقه‌ای متناسب انتخاب و تعداد ۱۲۷ پرسشنامه که با مقیاس ۵ گزینه‌ای لیکرت تنظیم شده بود توزیع و در تحلیل استفاده شد.

تجزیه و تحلیل داده‌ها و یافته‌های تحقیق

استراوس و کوربین (۱۹۹۶)، بیان کردند که می‌توان واحدهای معنادار را در گزاره‌های اولیه، گزاره‌های اولیه را در مقولات و دسته‌های مفهومی، و مقولات را در کدهایی با درجه انتزاع بالا طبقه‌بندی کرد و در نهایت به رابطه تأثیر یا تفاوت این مجموعه‌های ایجاد شده با یکدیگر در قالب تولید و ساخت فرضیه پرداخت. بنابراین محقق نیز ابتدا کدهای اولیه را از اسناد و مصاحبه انجام یافته پیرامون انهدام پهپاد جاسوسی گلوبال هاوک آمریکایی بر فراز آبهای سرزمینی جمهوری اسلامی ایران برداشت و از پیامدهای آن مبتنی بر زیست طبیعی کنش گرانه خود جمع‌آوری و سپس در بخش‌های بعد مطابق با مکتب استراوس و کوربین و نیز با بهره‌مندی از امکانات مدرن نرم افزار Maxqda 2018 نظریه خویش را در قالب فرضیات بیان نمود.

فرایند اجرایی تحقیق برای رسیدن به مدل مفهومی (کلاین، ۲۰۱۱)

کد گذاری باز

در این مرحله مقولات و ویژگی‌های بازتاب جهانی انهدام پهپاد جاسوسی گلوبال هاوک آمریکایی از منابع جدول شماره ۱ به شرح زیر استخراج گردیدند.

- توانمندی و کارآمدی سامانه موشکی ایران
- لزوم توجه به هشدارها در حریم مرزی ج.ا.ا.
- درماندگی کشور آمریکا در منطقه خاورمیانه
- اقدام غیرقانونی و خطرناک و تحریک آمیز توسط آمریکا در منطقه خاورمیانه
- اقتدار نظامی ج.ا.ا. و قدرت برتر در منطقه
- پاسخ آفندی به متجاوزان حریم ج.ا.ا.
- شوکه شدن قدرت‌های منطقه و در رأس آن آمریکا از قدرت نظامی ج.ا.ا.
- اثبات قدرت ایران به قدرت‌های منطقه
- اقدام به موقع در برابر هر اقدام خصمانه متجاوزین
- شکست تکنولوژی‌های نظامی در برابر سامانه‌های پدافندی ج.ا.ا.
- اثبات قدرت ایران در ساقط کردن پهپادهای پیشرفته شناسایی و جاسوسی
- نقض حریم هوایی و تجاوز به حریم سرزمینی ج.ا.ا.
- توسعه روز افزون تکنولوژی پدافند ن.م.ج.ا.ا.
- ایمان آوردن مردم به قدرت ن.م.ج.ا.ا.
- عدم ابراز نظر کاربران مجازی و رسانه‌ای آمریکایی و اسرائیلی به قدرت پدافندی ج.ا.ا.
- احساس دلگرمی ملت ایران
- اقدامات پنهانی کشور آمریکا در منطقه خاورمیانه
- تیزبینی و درایت جمهوری اسلامی ایران در منطقه

کد گذاری محوری

بر اساس نظریه لینکلن و گوبا^۱ (۲۰۱۰)، مقولاتی که با هم ارتباط معنایی دارند در قالب یک مفهوم انتزاعی با بالاترین درجه انتزاعی با نام کد محوری دسته‌بندی شده و این بخش از تلخیص اطلاعات انجام می‌پذیرد.

در فرایند مقوله بندی و تبدیل کدهای اولیه بر اساس رابطه معنی دارشان به دسته‌هایی که مقوله خوانده می‌شود، کد محوری شکل گرفت و ۳ بعد بازتاب نظامی، بازتاب سیاسی و بازتاب اجتماعی را به خود اختصاص دادند.

چنانچه در جدول زیر مشاهده می‌گردد، بازتاب نظامی انهدام پهپاد جاسوسی گلوبال هاوک آمریکایی پس از بررسی محقق و با اعمال نظر نخبگان با دو مؤلفه آفندی و پدافندی در ۱۱

^۱ . Lincoln & Guba

شاخص، بازتاب سیاسی انهدام پهپاد جاسوسی گلوبال هاوک آمریکایی با ۶ شاخص و بازتاب اجتماعی انهدام پهپاد جاسوسی گلوبال هاوک آمریکایی با ۷ شاخص پس از بررسی محقق و با اعمال نظر نخبگان به اشباع نظری رسیدند.

جدول ۱: کد گذاری بازتاب جهانی انهدام پهپاد جاسوسی گلوبال هاوک آمریکایی

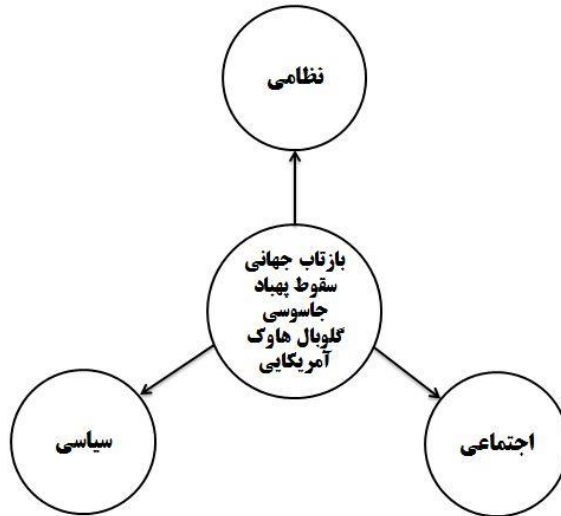
کد اولیه	ابعاد	مؤلفه	شاخص‌ها	واحد‌های معنی	منبع
بازتاب جهانی انهدام پهپاد جاسوسی گلوبال هاوک آمریکایی	نظامی	آفندی	<ul style="list-style-type: none"> • توانمندی و کارآمدی سامانه موشکی ایران • لزوم توجه به هشدارها در حریم مرزی ج.ا.ا. • اقتدار نظامی ج.ا.ا. و قدرت برتر در منطقه • پاسخ آفندی به متجاوزان حریم ج.ا.ا. • شوکه شدن قدرت‌های منطقه و در رأس آن آمریکا از قدرت نظامی ج.ا.ا. 	<ul style="list-style-type: none"> با انهدام پهپاد جاسوسی گلوبال هاوک آمریکایی لزوم توجه به هشدارهای جمهوری اسلامی ایران آشکار و قدرت ایران در برابر تکنولوژی‌های قدرتمند کشور آمریکا بر جهانیان ثابت گردید که سامانه‌های موشکی کشور جمهوری اسلامی ایران توانمند و در صورت نقض قوانین مرزی و منطقه‌ای، با پاسخ آشکار، قاطع و صریح نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران مواجه خواهد شد 	<ul style="list-style-type: none"> - تویتر جوامع منطقه‌ای و فرا منطقه‌ای - بی‌بی‌سی نیوز (۱۳۹۸/۰۳/۳۱) - مصاحبه با محمد باقر قالیباف (۱۳۹۸/۰۴/۰۱) - واکنش کاربران تویتر - لعا جنیدی (معاون حقوقی رئیس جمهور، ۱۳۹۸/۰۳/۳۰) - نامه ایران به دبیر کل سازمان ملل متحد (۱۳۹۸/۰۳/۳۰) - سردار سلامی (فرمانده کل سپاه پاسداران، ۱۳۹۸/۰۳/۳۱) - سی ان ان (۱۳۹۸/۰۳/۳۱) - اینترنت‌نشال ایران (۱۳۹۸/۰۳/۳۱) - پایگاه اطلاع رسانی شبکه خیر (۱۳۹۸/۰۳/۳۱) - امیر حاتمی (وزیر دفاع، ۱۳۹۸/۰۴/۰۴) - رسانه‌های جهانی (۱۳۹۸/۰۳/۳۰)
		پدافندی	<ul style="list-style-type: none"> • اثبات قدرت ایران به قدرت‌های منطقه • اقدام به موقع در برابر هر اقدام خصمانه متجاوزین • شکست تکنولوژی‌های نظامی در برابر سامانه‌های پدافندی ج.ا.ا. • اثبات قدرت ایران در ساقط کردن پهپادهای پیشرفته شناسایی و جاسوسی • نقض حریم هوایی و تجاوز به حریم سرزمینی ج.ا.ا. • توسعه روز افزون تکنولوژی پدافند ن.م.ج.ا.ا. 		

<ul style="list-style-type: none"> - مصاحبه با محمد باقر قالیباف (۱۳۹۸/۰۴/۰۱) - محمد جواد ظریف (۱۳۹۸/۳/۳۰) - صدای آمریکا (۱۳۹۸/۰۳/۳۱) - نامه ایران به دبیر کل سازمان ملل متحد (۱۳۹۸/۰۳/۳۰) - سردار سلامی (فرمانده کل سپاه پاسداران، ۱۳۹۸/۳/۳۱) - سردار حاجی‌زاده (فرمانده نیروی هوافضای سپاه، ۱۳۹۸/۰۴/۰۴) - پایگاه اطلاع رسانی شبکه خبر (۱۳۹۸/۰۳/۳۱) - رسانه‌های جهانی (۱۳۹۸/۰۳/۳۰) 	<p>اثبات تجاوز پهباد جاسوسی گلوبال هاوک آمریکایی به منطقه سرزمینی جمهوری اسلامی ایران نشان از وجود اقدامات پنهانی آمریکا در منطقه و نمایش قدرت نظامی خود در منطقه را دارد. در مقابل کشور ایران شروع کننده هیچ جنگی نبوده و خواستار احترام به امنیت و منافع حیاطی ملت ایران است.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • اقدامات پنهانی کشور آمریکا در منطقه خاورمیانه • درماندگی کشور آمریکا در منطقه خاورمیانه • اقدام غیرقانونی و خطرناک و تحریک آمیز توسط آمریکا در منطقه خاورمیانه • احتراز از وقوع جنگ توسط ج.ا.ی • هشدار ج.ا.ی به جنگ افزایشی آمریکا • احترام قدرت‌های منطقه به امنیت ملی ج.ا.ی • احترام به منافع حیاتی ملت ایران 	<p>سیاسی</p>		
<ul style="list-style-type: none"> - خبر گزاری توئیتر (۹۸/۰۳/۳۰) - مصاحبه با محمد باقر قالیباف (۱۳۹۸/۰۴/۰۱) - واکنش کاربران توئیتر - لعیبا جنیدی (معاون حقوقی رئیس جمهور، ۹۸/۰۳/۳۰) - ایران ایترنشال (۱۳۹۸/۰۳/۳۱) - سردار سلامی (فرمانده کل سپاه پاسداران، ۱۳۹۸/۰۳/۳۱) - سید حسین نقوی حسینی (سخنگوی کمیسیون امنیت ملی مجلس، ۱۳۹۸/۰۴/۰۱) - سردار حاجی‌زاده (فرمانده نیروی هوافضای سپاه، ۱۳۹۸/۰۴/۰۴) - پایگاه اطلاع رسانی شبکه خبر (۱۳۹۸/۰۳/۳۱) - امیر حاتمی (وزیر دفاع، ۱۳۹۸/۰۴/۰۴) - رسانه‌های جهانی (۱۳۹۸/۰۳/۳۰) 	<p>با انهدام پهباد جاسوسی گلوبال هاوک آمریکایی در آبهای سرزمینی جمهوری اسلامی ایران، محبوبیت و مقبولیت نیروهای مسلح در برابر مردم ایران در منطقه مسلح افزوده‌تر از قبل گردیده و جوانان این مینهن اسلامی حس دلگرمی را در دل ملت ایران ایجاد کردند. و از طرفی کشورهای که به قدرت و تکنولوژی‌های نظامی خود می‌بالیدند (کشور آمریکا و ...)، در فضای مجازی مهر سکوت را بر دهان کوبیدند.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • محبوبیت و مقبولیت نیروهای مسلح در بین مردم • متحیر ماندن دنیا در برابر قدرت نظامی ایران در منطقه • پاسخ اعتماد به توانمندی نسل جوان ج.ا.ی • ایمان آوردن مردم به قدرت ن.م.ج.ا.ی • عدم ابراز نظر کاربران مجازی و رسانه‌ای آمریکایی و اسرائیلی به قدرت پدافندی ج.ا.ی • احساس دلگرمی ملت ایران • تیزبینی و درایت جمهوری اسلامی ایران در منطقه 	<p>اجتماعی</p>		

اکنون با ایجاد کد اولیه بازتاب جهانی انهدام پهپاد جاسوسی گلوبال هاوک آمریکایی و ایجاد ۳ کد محوری بازتاب نظامی، بازتاب سیاسی و بازتاب اجتماعی با استراتژی پدیدار شناسانه مسئله اصلی این است که کدامیک از مقولات یا کدهای محوری از یک مجموعه با مقولات یا کدهای محوری مجموعه دیگر متفاوت است. البته خبرگان، نظر محقق و عملیات آماری در مراحل بعدی تحقیق می‌تواند جهت این ابعاد را مشخص نماید. حال در آخرین مرحله از تجزیه و تحلیل داده‌های کیفی به سراغ جلسه کانونی با خبرگان می‌رویم.

جلسه کانونی با خبرگان

جلسه کانونی با اساتید و محققان این حوزه در یک جلسه ۲ ساعته برگزار و به صورت مشارکتی کدها مورد واکاوی قرار گرفتند که به نظرشان ابعاد استخراج شده از بازتاب جهانی انهدام پهپاد جاسوسی گلوبال هاوک آمریکایی مناسب و نظر پیشنهادی جدیدی برای اضافه کردن نداشتند. بنابراین محقق بر اساس این جلسه و ۲ تحلیل قبلی و مرور دوباره تحلیل‌ها، پس از اینکه تحلیل هم پوشانی روی واحدهای معنایی انجام گرفت، از آن مدل زیر را استخراج نمود.

الگوی ۱: مدل تحلیلی تحقیق

ارزیابی مدل در نرم‌افزار Smart PLS

در این فرآیند ابتدا مدل اندازه‌گیری ارزیابی می‌شود و روایی و پایایی آن برحسب معیارهای مطرح در مدل‌های بیرونی مورد بررسی قرار می‌گیرند. سپس در صورت تأیید پایایی، روایی و شاخص اشتراک مدل اندازه‌گیری می‌توان به ارزیابی مدل ساختاری (درونی) پرداخت.

ارزیابی مدل اندازه‌گیری (مدل بیرونی)**ارزیابی پایایی مدل اندازه‌گیری**

دو عامل در ارزیابی پایایی مدل‌های بیرونی مطرح است: تک بعدی بودن و پایایی درونی (ضریب قابلیت اطمینان ساختاری). برای تأیید عامل اول یعنی تک بعدی بودن، باید مقدار عاملی بزرگ‌تر از $0/6$ باشد. مقدار بار عاملی کمتر از $0/3$ کوچک محسوب شده و باید از مدل حذف شود. در عامل دوم ضریب قابلیت اطمینان ساختاری و آلفای کرونباخ باید از $0/7$ بزرگ‌تر باشند. همانطور که از نتایج جدول زیر مشاهده می‌گردد، پایایی مدل اندازه‌گیری تأیید می‌شود.

جدول ۲: مقادیر بارهای عاملی، متوسط واریانس استخراج شده و پایایی ترکیبی

بار عاملی	گویه	cronbach	CR	متغیر
۰/۷۹۰	ABQ1	۰/۹۰۰	۰/۹۲۶	بازتاب نظامی (آفندی)
۰/۸۰۹	ABQ2			
۰/۸۵۶	ABQ3			
۰/۸۸۴	ABQ4			
۰/۸۸۰	ABQ5			
۰/۸۸۰	ACQ1	۰/۸۸۲	۰/۹۱۱	بازتاب نظامی (پدافندی)
۰/۸۰۷	ACQ2			
۰/۷۰۷	ACQ3			
۰/۷۳۱	ACQ4			
۰/۸۴۵	ACQ5			
۰/۷۹۰	ACQ6			
۰/۶۴۴	BQ1	۰/۸۶۲	۰/۸۹۴	بازتاب سیاسی
۰/۷۲۶	BQ2			
۰/۷۱۶	BQ3			
۰/۷۷۷	BQ4			
۰/۷۶۶	BQ5			
۰/۸۲۶	BQ6			
۰/۷۱۶	BQ7			
۰/۷۹۷	CQ1	۰/۸۴۷	۰/۸۸۵	بازتاب اجتماعی
۰/۷۵۸	CQ2			
۰/۶۶۰	CQ3			
۰/۷۱۸	CQ4			
۰/۶۰۰	CQ5			
۰/۷۳۰	CQ6			
۰/۷۸۵	CQ7			

ارزیابی روایی مدل اندازه‌گیری

دو نوع روایی در این بخش مطرح است: روایی همگرا و روایی واگرا. روایی همگرا به این معنی است که متغیر پنهان به‌طور مناسب توسط متغیرهای آشکار توضیح داده می‌شود. برای سنجش روایی همگرا از متوسط واریانس استخراج شده، استفاده می‌شود که حداقل مقدار قابل قبول آن ۰/۵ است. وجود روایی واگرا نیز به این معنی است که متغیر پنهان توسط متغیرهای آشکار خودش بهتر از متغیرهای عوامل دیگر توضیح داده می‌شود؛ که در مدل‌سازی مسیری PLS از معیار فورنل-لارکر برای سنجش آن استفاده می‌کنیم. معیار فورنل-لارکر بیان می‌کند که یک متغیر باید در مقایسه با معرف‌های سایر متغیرهای پنهان، پراکندگی بیشتری را در بین معرف‌های خود داشته باشد یا به عبارت دیگر متوسط واریانس استخراج شده هر متغیر پنهان باید بیشتر از بالاترین توان دوم همبستگی آن متغیر با سایر متغیرهای پنهان باشد. با توجه به مقادیر جدول زیر روایی مدل اندازه‌گیری نیز تأیید می‌گردد.

جدول ۳: نتایج آزمون فورنل لارکر و متوسط واریانس استخراج شده

AVE	بازتاب اجتماعی	بازتاب سیاسی	بازتاب نظامی (پدافندی)	بازتاب نظامی (آفندی)
۰/۷۱۴				بازتاب نظامی (آفندی) ۰/۸۴۵
۰/۶۳۳			بازتاب نظامی (پدافندی) ۰/۷۹۶	بازتاب نظامی (پدافندی) ۰/۰۶۸
۰/۵۴۹		بازتاب سیاسی ۰/۷۴۱	بازتاب نظامی (پدافندی) ۰/۶۵۸	بازتاب سیاسی ۰/۰۶۱
۰/۵۲۵	بازتاب اجتماعی ۰/۷۲۴	بازتاب سیاسی ۰/۶۷۷	بازتاب نظامی (پدافندی) ۰/۵۳۴	بازتاب اجتماعی ۰/۰۸۰

آزمون کیفیت

مدل اندازه‌گیری (شاخص اشتراک)

این شاخص توانایی مدل را در پیش‌بینی متغیرهای مشاهده‌پذیر از طریق مقادیر متغیر پنهان متناظرشان می‌سنجد. مقادیر مثبت این شاخص نشانگر کیفیت مناسب و قابل قبول مدل اندازه‌گیری می‌باشد. در جدول زیر مقادیر شاخص اشتراک مربوط به هر یک از متغیرها درج شده است. همان‌طور که مشاهده می‌شود مقادیر مثبت و بزرگ‌تر از صفر هستند.

جدول ۴: نتایج آزمون کیفیت مدل اندازه‌گیری

متغیر	CV Com
بازتاب نظامی (آفندی)	۰/۵۴۰
بازتاب نظامی (پدافندی)	۰/۴۷۱
بازتاب سیاسی	۰/۳۹۵
بازتاب اجتماعی	۰/۳۶۸

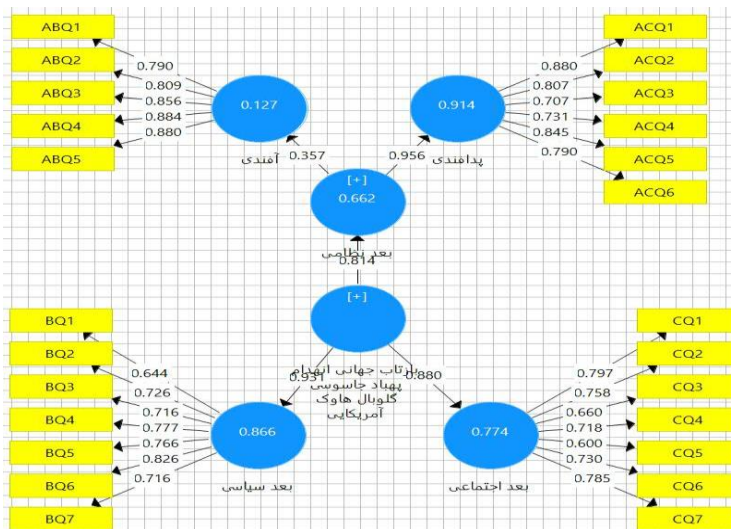
ارزیابی مدل ساختاری (مدل درونی)

بعد از ارزیابی مدل اندازه‌گیری و تأیید پایایی و روایی مدل، می‌توان به ارزیابی مدل ساختاری پرداخت. از دو معیار برای ارزیابی این مدل استفاده می‌شود.

ضریب تعیین (R^2)

معیار اساسی برای ارزیابی میزان تبیین متغیرهای وابسته، ضریب تعیین است. ضریب تعیین نشان می‌دهد که چند درصد از تغییرات متغیر وابسته، توسط متغیرهای مستقل تبیین می‌شود. مقدار این ضریب از ۰ تا ۱ متغیر است.

چن^۱ (۱۹۸۸)، مقادیر نزدیک به ۰/۶۷ را مطلوب، نزدیک به ۰/۳۳ را معمولی و نزدیک به ۰/۱۹ را ضعیف ارزیابی می‌نماید. و لذا بر اساس مدل زیر بعد ضریب تعیین بازتاب نظامی (دارای ۱۱ شاخص مطابق جدول شماره ۱) ۰/۶۶۲، بازتاب سیاسی (دارای ۷ شاخص) ۰/۸۶۶ و بازتاب اجتماعی (دارای ۷ شاخص) ۰/۷۷۴ بدست آمد که در بازه مطلوب قرار دارند.

شکل ۲: مدل در حالت ضریب معانی ساختاری

ضریب مسیر و آزمون فرضیه‌های تحقیق

ارزیابی ضرایب مسیر بین متغیرهای پنهان در مدل صورت می‌گیرد. اندازه ضریب مسیر، بیانگر قوت رابطه بین دو متغیر پنهان است. بعلاوه، باید به علامت جبری ضریب مسیر نیز توجه کرد. در

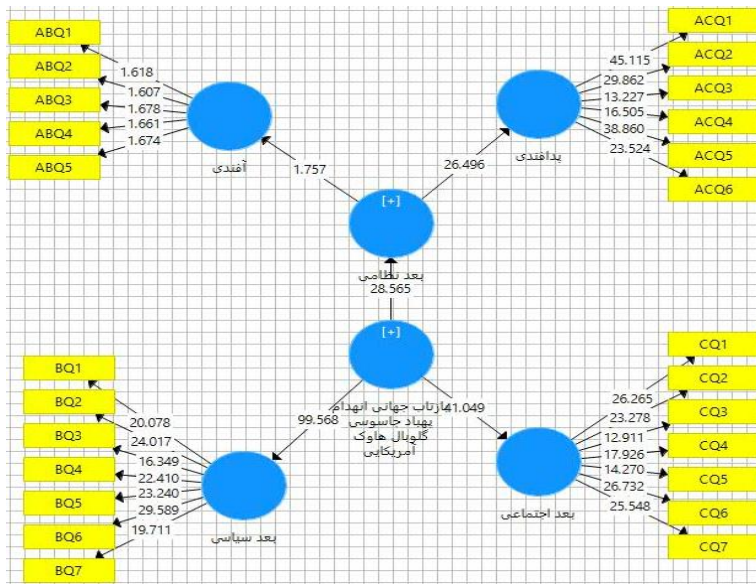
¹ Chin

این تحقیق برای به دست آوردن t آماری نیز از آزمون بوت استراپ با ۵۰۰۰ تکرار استفاده شده است.

جدول ۵: نتایج آزمون مسیر

مسیر	ضریب مسیر (β)	مقدار بحرانی (t)	سطح معنادار (P)	نتیجه در سطح ۵٪
بازتاب نظامی	۰/۸۱۴	۲۶/۴۹۶	۰/۰۰۰	تأیید
بازتاب سیاسی	۰/۹۳۱	۹۹/۵۶۸	۰/۰۰۰	تأیید
بازتاب اجتماعی	۰/۸۸۰	۴۱/۰۴۹	۰/۰۰۰	تأیید

طبق جدول شماره ۵، نتایج آزمون فرضیه‌ها نشان داد که، بازتاب نظامی با ضریب مسیر ۰/۸۱۴، بازتاب سیاسی با ضریب مسیر ۰/۹۳۱، و بازتاب اجتماعی نیز با ضریب مسیر ۰/۸۸۰ توانستند بازتاب جهانی انهدام پهپاد جاسوسی گلوبال هاوک آمریکایی را تبیین نمایند. و مدل نهایی در حالت اعداد معناداری به شکل زیر بدست آمد:

شکل ۳: مدل در حالت اعداد معناداری

نتیجه‌گیری

بعد از مشکلات اقتصادی ایجاد شده برای کشورهای غربی و آمریکا و نارضایتی‌های ایجاد شده در بین مردم (جنبش وال استریت- جنبش جلیقه زردها- تحولات اخیر اتحادیه اروپا و جریان برگزیت و ...) و روند نزولی اقتصاد این کشورها، سیاستمداران آمریکایی و غربی در پی رفع این

مشکلات (عمدتاً اقتصادی) برآمدند و مهمترین روش برون رفت از این بحران را اشتغال زایی از طریق فروش تجهیزات و سلاح به کشورهای جهان سوم (خاورمیانه) و سایر کشورهای درگیر جنگ خود ساخته از سوریه- یمن- عراق به کشورهای آمریکای لاتین و ... پیدا کردند و برای رسیدن به این مهم حتی رؤسای جمهور صرفاً دارای تخصص اقتصادی را به قدرت رساندند (ترامپ در آمریکا- مکرون در فرانسه و ترزانی در انگلستان) و شروع به فروش تجهیزات پیشرفته با هزینه‌ها بسیار هنگفت به کشورهای عربستان، امارات و بحرین کرده و درآمد کلانی را در حد چندین هزار میلیارد دلار بدست آوردند.

مطالعه پیشینه پژوهش اشرف نظری و قنبری (۱۳۹۳)، حبیبی (۱۳۹۶)، کاتلین (۲۰۰۸)، الهایی و کاظم نسب (۱۳۹۶)، میرزائی تبار (۱۳۹۳) و سایر مطالعات موجود خارجی و داخلی در زمینه تهدیدات خلیج فارس نشان می‌دهند که جمهوری اسلامی ایران شرایط مناسبی برای جلوگیری از تجاوزها دارد. آمریکایی‌ها نیز از این موضوع کاملاً اطلاع دارند و به هیچ وجه درگیر جنگ با ایران نخواهند شد، چراکه واشنگتن نمی‌خواهد دچار شکست‌های غیرقابل توجیه شود؛ به طوری که اندیشکده «مؤسسه امریکن انترپرایز» به عنوان یکی از شناخته شده‌ترین و تأثیرگذارترین اندیشکده‌های آمریکایی با اشاره به موشک‌های بالستیک ایران و تاریخچه ساخت این موشک‌ها می‌نویسد: «سازمان صنایع دفاع ایران که سال ۱۹۸۱ تأسیس گردید، بدون آن‌که از آمریکا و اروپا تسلیحات وارد کند، تولید، تحقیق و توسعه صنایع دفاعی ایران را به عهده گرفت. وقتی مهندسان ایرانی توانستند موشک‌های اسکاد را خودشان تولید کنند، زرادخانه موشک‌های بالستیک ایران تبدیل به نگین انگشتی صنایع دفاعی این کشور شد» (مایکل^۱، ۲۰۱۸).

در ادامه این فرایند جمهوری اسلامی ایران با رساندن خود به بالاترین سطح تکنولوژی روز دنیا در زمینه‌های موشکی و پرنده‌های بدون سرنشین، کلیه معادلات سیاسی- اقتصادی- امنیتی و میدانی را به نفع خود عوض کرده و قدرت خود را با تکنولوژی بومی با هدف قرار دادن مقر تروریست‌ها (سوریه- کردستان عراق- هدف قرار دادن پیشرفته‌ترین پهپاد آمریکایی مستقر در منطقه به نام پهپاد گلوبال هاوک و ...) و کنترل شاهراه حیاتی صادرات انرژی جهان (خلیج فارس و تنگه هرمز) به رخ جهانیان کشید. در دراز مدت و میان مدت کشورهای غربی این تحولات و پیشرفت ایرانی-ها را به ضرر خود می‌دیدند و نگران تغییر نگرش دکترین نظامی کشورهای عربی منطقه

^۱. Michael

(عربستان- مصر- امارات- بحرین و ...) و چرخش سیاست مقامات عربی به سمت محور مقاومت و الگو شدن جمهوری اسلامی ایران در منطقه می‌باشند. لذا در صدد تخریب این اقدامات برآمده و هر روز به بهانه‌های واهی (ادعای هدف قرار دادن پهپادهای جمهوری اسلامی ایران در خلیج فارس و ...) در تلاش برای بازیابی وجهه از دست رفته خود در منطقه می‌باشد و به نوعی این تحولات به سمت قدرت نمایی تکنولوژی با چاشنی سیاسی کشیده شده است.

اما با انهدام پهپاد گلوبال هاوک آمریکایی بر فراز آب‌های سرزمینی سه بعد بازتاب آن در سطح جهانی مشخص گردید که به تشریح هر کدام پرداخته می‌شود:

۱. بازتاب نظامی انهدام پهپاد جاسوسی گلوبال هاوک آمریکایی لزوم توجه به هشدارهای جمهوری اسلامی ایران را آشکار و قدرت و اراده ایران در برابر تکنولوژی‌های قدرتمند کشور آمریکا بر جهانیان ثابت گردید که سامانه‌های موشکی کشور جمهوری اسلامی ایران توانمند و در صورت نقض قوانین منطقه‌ای توسط کشورهای متجاوز، اقدام لازم و پاسخ قاطع داده خواهد شد.

۲. بازتاب سیاسی انهدام پهپاد جاسوسی گلوبال هاوک آمریکایی با اثبات تجاوز به آب‌های سرزمینی جمهوری اسلامی ایران نشان از وجود اقدامات پنهانی آمریکا در منطقه، نقض حریم هوایی کشورها و اینکه آمریکا تمایل به جنگ افزایشی در منطقه دارد. در مقابل کشور ایران شروع کننده هیچ جنگی نبوده و نخواهد بود و در صورت عدم احترام به حریم سرزمینی و یا عمل ناپخته، با پاسخ آشکار، قاطع و صریح نیروهای مسلح جمهوری اسلامی ایران مواجه خواهد شد.

۳. بازتاب اجتماعی انهدام پهپاد جاسوسی گلوبال هاوک آمریکایی در آب‌های سرزمینی جمهوری اسلامی ایران، منجر به محبوبیت و مقبولیت نیروهای مسلح افزوده‌تر از قبل گردیده و جوانان میهن اسلامی حس دلگرمی را در دل ملت ایران ایجاد کردند. و از طرفی کشورهایی که به قدرت و تکنولوژی‌های نظامی خود می‌بالیدند (کشور آمریکا و ...)، در فضای مجازی و رسانه‌ای مهر سکوت را بر دهان کوبیدند.

پیشنهادات

با توجه به نتایج بدست آمده از بازتاب جهانی انهدام پهپاد جاسوسی گلوبال هاوک آمریکایی در آب‌های سرزمینی جمهوری اسلامی ایران می‌توان پیشنهادات راهبردی زیر را ارائه نمود:

۱. توجه به منویات رهبر معزز و فرماندهی معظم کل قوا (مدظله العالی)، در توجه به پدافند و خود کفایی در این زمینه
۲. گسترش و تجهیز یگان های نظامی به سیستم های پدافندی ئ هوایی، و عدم اغماض با هرگونه تجاوز به فضای کشور
۳. توجه به پیشرفت حوزه های علمی و صنعتی در کشور و حضور جوانان خلاق و خوش فکر در مجموعه های دانش بنیان پدافند هوایی تا نیازها به سرعت مشخص و تامین شود.

فهرست منابع:

الف- منابع فارسی

- آقایان مقدم، مسعود (۱۳۹۳)، عملیات های سامانه هوایپماه های بدون سرنشین ارتش ایالات متحده، تهران: مرکز آموزشی و پژوهشی شهید سپهبد صیاد شیرازی.
- الهایی، هادی، کاظم نسب، جواد (۱۳۹۶)، انقلاب اسلامی ایران، واژگونی سیاست های آمریکا در خلیج فارس، فصلنامه مطالعات خلیج فارس، سال سوم، شماره ۳.
- اشرف نظری، علی، قنبری، لقمان (۱۳۹۳)، تنگه هرمز و امنیت انرژی در منطقه خلیج فارس، بازشناسی اهداف ژئواستراتژیک آمریکا، فصلنامه مطالعات فرهنگی و سیاسی خلیج فارس، دوره ۱، شماره ۱، صفحه ۱۱۱-۱۲۳.
- حبیبی، نیک بخش (۱۳۹۶)، ارائه مدل اثربخش بکارگیری بهینه پهپاد در توانمندسازی عملیات آینده سازمان های دفاعی (مطالعه موردی عملیات پروازی نیروی هوایی)، آینده پژوهی دفاعی، سال دوم، شماره ۴، صفحه ۳۵-۶۲.
- حجار، سامی (۱۳۹۱)، آمریکا در خلیج فارس چالش ها و چشم اندازها، ترجمه ابوالقاسم راه چمنی، تهران: ابرار معاصر.
- خبرگزاری باشگاه خبرنگاران (۱۳۹۸/۰۳/۳۰)، سرنگونی پهپاد جاسوسی «گلوبال هاوک» آمریکا در سواحل هرمزگان توسط سپاه.
- داوند، محمد، سلطانی نژاد، احمد (۱۳۹۷)، امنیتی سازی تنش سایبری جمهوری اسلامی ایران و عربستان سعودی، تهدیدها و الزامات راهبردی، فصلنامه راهبرد، سال بیست و هفتم، شماره ۸۶، بهار ۱۳۹۷، صفحه ۷۱-۹۸.
- ربکا والاس (۲۰۰۱)، حقوق بین الملل، ترجمه: سید قاسم زمانی و مهناز بهراملو، تهران: مؤسسه مطالعات و پژوهش های حقوقی، اول ۱۳۸۲، صفحه ۱۶۸.

- مشرق نیوز، ویژگی‌های پهپاد جاسوسی آمریکا و مهارت‌های لازم برای هدف قرار دادن آن (۱۳۹۸/۳/۳۱)، شماره خبر: ۹۶۸۵۲۲.
- سایت خوان روزنامه دنیای اقتصاد، بازتاب جهانی سرنگونی پهپاد آمریکایی توسط سپاه (۱۳۹۸/۳/۳۰)، شماره خبر: ۳۵۳۸۵۴۴.
- عالم، عبد الرحمن (۱۳۸۵)، بنیادهای علم سیاست، چاپ پانزدهم، تهران، نشر نی.
- فرمایشات حضرت امام خامنه‌ای (مدظله العالی)، در مورخه ۹۸/۰۱/۲۸، در جمع فرماندهان ارتش.
- فرمایشات حضرت امام خامنه‌ای (مدظله العالی)، در مورخه ۹۷/۰۶/۱۰، به مناسبت روز پدافند هوایی.
- قیاسوندی، فاطمه، ترکاشوند، جلال (۱۳۹۶)، آمریکا، جنگ‌های نیابتی و امنیت خاورمیانه، فصلنامه پژوهش‌های سیاسی جهان اسلام، سال هفتم، شماره چهارم، ۱۶۷-۲۰۵.
- قربانی، مژگان (۱۳۹۱)، استقرار سپر دفاع موشکی آمریکا در خلیج فارس و تأثیر آن بر امنیت ملی جمهوری اسلامی ایران، فصلنامه راهبرد دفاعی، سال دهم، شماره ۳۸، صفحات ۱-۳۰.
- میرزائی تبار، میثم (۱۳۹۳)، تنگه هرمز و نقش استراتژیک آن در گذر تاریخ، فصلنامه مطالعات خلیج فارس، سال اول، شماره ۴.
- ماده یک کنوانسیون ۱۹۵۸ ژنو در مورد دریای سرزمینی؛ ماده یک کنوانسیون ملل متحد در مورد حقوق دریاها - فصل اول.
- ماده دو کنوانسیون ۱۹۵۸ ژنو در مورد دریای سرزمینی؛ ماده دو کنوانسیون ملل متحد در مورد حقوق دریاها - فصل اول.
- محمدجعفر، آجورلو، علی، اعتبار (۱۳۸۷)، جایگاه قدرت نظامی در تثبیت هژمونی آمریکا، دانشگاه امام حسین^(ع)، مقاله ۶، دوره ۴، شماره ۱۳، صفحه ۱۳۷-۱۶۲.
- واعظی، محمود (۱۳۸۹)، نقش قدرت‌های بزرگ در منطقه خلیج فارس و چالش‌های هژمونی آمریکا، روابط خارجی، دوره ۲، شماره ۶، صفحه ۷-۴۷.

ب - منابع انگلیسی

- Chin, W (1998). The Partial Least Squares Approach to Structural Equation Modeling, *Modern Methods for Business Research*, pp 295-336.
- Cebul, Daniel (2018-05-02). "US remains top military spender, SIPRI reports". *Defense News*. Retrieved 2019-03-31.

- Caitlin Talmadge (2008). Closing Time: Assessing the Iranian Threat to the Strait of Hormuz, *International Security*; Volume 33, No. 1, pp 82-117.
  - Guba, E. G., Lincoln, Y. S (1994). Competing paradigms in qualitative research, *Handbook of qualitative research*, London CA: Sage.
  - Michael Rubin (2018). Iranian supreme leader discusses missiles, Foreign Military Studies Office, American Enterprise Institute.
  - Saxena, V. K. (2013). The Amazing Growth and Journey of UAV's and Ballistic Missile Defence Capabilities: Where the Technology is Leading to?. Vij Books India Pvt Ltd. p. 6. ISBN 9789382573807.
  - Strauss, A. and Corbin, J (1994). Grounded Theory Methodology-An Overview. In: Norman, K.D. and Vannaeds, S.L.Y., Eds., *Handbook of Qualitative Research*, Sage Publications, Thousand Oaks, pp 22-23.
  - Territorial waters. (n.d.). The Columbia Electronic Encyclopedia, Sixth Edition. Retrieved February (2009), from Answers.com Web site: <http://www.answers.com/topic/territorial-waters>.
  - Woolcock, Michael and Naroyan, Deepa (2000). Social Capital: Implications for Development Theory, Research and Policy, *The World Bank Research Observer*, Vol. 15, No.2, PP 225- 49.
- پ- سایت:**
- https://en.wikipedia.org/wiki/Northrop_Grumman-RQ-Global-Hawk.